

For opstemningsanlæg ved vandkraftværker, herunder vandmøller, gælder, at det opstemmede vand – ofte via en parallelkanal – føres ind gennem en turbine eller over et vandhjul og herfra ledes ud i vandløbet nedstrøms opstemningen. Ved nogle anlæg udledes vandet i nogen afstand nedstrøms opstemningen, således at det »gamle« åleje på denne strækning kun tilføres eventuelt frivand. Opstemninger ved sådanne anlæg kan endvidere forårsage periodisk reduceret vandføring nedstrøms, bl.a. i forbindelse med den såkaldte »intervaldrift«, hvor vandet i de tørre perioder opstemmes, indtil der er opsamlet en tilstrækkelig vandmængde til at drive turbinen.

En tørlægning eller væsentlig vandføringsreduktion vil normalt være medvirkende til, at vandløb målsat som fiskevande (bestemt til lakse- og/eller karpesfisk) ikke kan opfyldes. I de tilfælde, hvor vandløbsstrækningen er helt tørlagt i en periode, er såvel plante- som dyreliv forarmet og i sagens natur er alle fisk forsvundet i den pågældende periode. En væsentligt reduceret vandføring har tilsvarende virkning i mindre grad.

Opstemninger bryder samtidig vandløbenes kontinuitet ved, at stemmeværkerne spærrer for smådyr og fisks vandringer. I forbindelse med en del af opstemningerne er der etableret fisketrappes, som normalt kun muliggør vandrefiskens passage. De lokale fiskebestande og smådyrsfaunaens passagemuligheder er således ikke sikret.

Udnyttelse af en opstemning til elproduktion kan endvidere rumme en risiko for, at fisk og andre smådyr under deres nedstrøms vandring ledes gennem turbinen og dermed skades eller slås ihjel. Ved dambrug er der risiko for, at vildfisk og smådyr forsvinder ind i dambruget.

Problemerkernes omfang

Miljøstyrelsen har i efteråret 1993 gennemført en undersøgelse af omfanget af problemet med reduceret vandføring ved dambrug og antallet af opstemninger med faunaspærring. Undersøgelsen omfatter ialt 486 dambrug ud af ialt 507 registrerede.

Undersøgelsen viser, at der i vandløbene efter opstemningerne ved ca. 380 dambrug er en væsentlig nedsat vandføring hele året eller en del af året. Ved ca. 275 af de 380 dambrug er der dele af året en tørlagt vandløbsstrækning.

Der er en stor spredning i længden af strækningen med reduceret vandføring ved de enkelte dambrug. Ved enkelte dambrug er der tale om en 1-2 km lang strækning, mens det ved omkring 30 dambrug er en strækning på under 10 m.

Undersøgelsen viser også, at der ud af en vandløbsstrækning på i alt 12.910 km med fiskevandsmålsætning eller skærpet målsætning ligger ca. 4.000 km opstrøms dambrug, ved hvilke der er en tørlagt strækning eller en væsentlig nedsat vandføring hele året eller en del af året.

Ved ca. en tredjedel af de 380 omtalte dambrug er der endvidere en faunaspærring, så op- og nedgang af fisk og smådyr er forhindret hele året. Der er heller ikke etableret fisketrappe ved disse spærringer.

Det er endvidere tidligere opgjort af Skov- og Naturstyrelsen, at der i Danmark findes ca. 95 vandkraftanlæg med opstemning, hvoraf hovedparten ligger i Jylland og på Fyn. Ca. 30 af disse opstemninger udgør en helårlig faunaspærring for alle vandløbsorganismer, da der ikke er etableret fisketrappe.

Der foreligger ikke oplysninger om, i hvilket omfang disse opstemninger har betydning for vandløbsstrækninger udover de ovennævnte ca. 4.000 km.

Konsekvenser for vandløbenes miljømæssige tilstand

Et hovedsigte med lovforslaget er at skabe mulighed for at øge vandføringen forbi stemmeværkerne og dermed i de helt eller delvist tørlagte vandløbsstrækninger. Dette vil medvirke til, at de nævnte skadevirkninger for plante- og dyrelivet kan undgås og dermed til, at vandløbskvaliteten forbedres.

Lovforslaget åbner endvidere mulighed for en forbedring af de nævnte passageforhold ved stemmeværkerne. Sammen med en forbedret vandføring vil dette medvirke til at genskabe vandløbenes kontinuitet og dermed give mulighed for, at både vandrefisk og lokale bestande af fisk og smådyr kan foretage deres naturlige vandringer i vandløbet.

Gennemføres foranstaltninger som foreslået, vil det for mange dambrug betyde en reduktion i vandføringen gennem dambruget og dermed reduktion i mængden af udledt spildevand. Med dambrugsbekendtgørelsens udlederkrav til spildevandets indhold af forurenende stoffer kan dette for en række dambrug, selv om koncentrationen af forurenende stoffer i det udledte spildevand stiger, indebære en reduktion i den samlede mængde af forurenende stoffer, der tilledes vandløbet.

Med en samtidig forøget vandføring forbi dambruget og fortynding af det udledte spildevand kan der i en række tilfælde forventes en forbedring i miljøtilstanden nedstrøms dambruget, som kan medvirke til opfyldelse af den fastsatte målsætning for vandløbskvaliteten.

Andre miljømæssige konsekvenser

I det omfang vandføringen sikres ved frivandsafgi-